

1.

Ruukinpuiston alppiruusutarha

Alppiruusujen jalostus alkoi Suomessa vuonna 1973. Jalostuksen lähtökohtana oli Koreasta peräisin oleva, Suomessa kasvava mustilanalppiruusu (*Rhododendro brachyvarpum ssp, tigerstedtii*). Risteytettyjä taimia koekasvatettiin eri puolella Suomea. Kenttäkokeiden perusteella valittiin lajikkeet, joita alettiin lisätä. Kaupalliseen tuotantoon tulivat vuonna 1987 ensimmäisenä St Michel, Helsinki University, P.M.A. Tigersted, Haaga ja Elviira. Uusina lajikkeina tulivat 1990-luvulla Pekka, Kullervo ja Pohjolan tytär. Loput nykyisistä lajikkeista ovat peräisin 2000-luvulta.

Puolivarjoisa metsikkö ja hapan (ph 5-6) turvemullalla parannettu maa luo hyvät olosuhteet Kauttuan tarhalle. Se ei tarvitse jatkuvaa lannoitusta eikä juuri muutakaan hoitoa maaston vesakoinnin ohella. Kuitenkin routainen maa, aurikoisuus ja tuulisuus voivat aiheuttaa varjostuksen ja kastelun tarvetta kevättalvella ja hyvin kuivana kesänä.

Tämä rhododendro -arboretum toteutui, kun Pyhäjärvi-instituutin pitkäaikainen toiminnanjohtaja yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa kunnosti ja istutti tarhan läksiäislahjana kesällä 2007.

Kauttuan tarhan perustamisen aikaan suomalaisia rhododendron-lajikkeita oli 17. sen jälkeen uutena on tullut Unelma. Kun Elviira on poistunut tuotannosta, lukumäärä on pysynyt samana (tilanne v. 2015).

2.

Viesti rautakaudelta

©Tuomo Hurme

Euran kunnan nimikkokasviksi valitun pähkinäpensaän kasvupaikat Suomessa sijoittuvat hyvin täsmällisesti rautakautisille asuinpaikoille. Kauttuan Ruukinpuiston alueella ja kauempana Harolan rantametsissä kasvavat pähkinäpensaat ovat merkinä seudun rikkaasta muinaishistoriasta. Vanhan asutuksen seuralaislajistoa alueen kasvistossa edustavat myös tummatulikukka, vuohenputki ja keltamo. Pähkinäpensaän kukkiessa aikaisin keväällä Kauttuan mäkirinteitä koristavat laajat yhtenäiset sinivuokkokasvustot. Aikaisista kevätukukista alueelta tunnetaan lisäksi pystykiurkannus, tesmayrtti, isökäenrieska ja valkovuokko.

©Tuomo Hurme

Pähkinöiden kypsyessä syksyisin niitä kantavat varastohinsa oravat, närhet sekä harvinainen pähkinähakki. Pähkinähakin lounainen nimirotu kuuluu Kauttualla vakituiseen pesimälinnustoon, vaikka maassamme tavattavat hakit useimmiten ovatkin itärajan takaa tulleita Siperialaisen rodun vaeltajia.

3.

Jalopuut

Ruukinpuiston olemukseen kuuluvat kartanokauden jalot lehti- ja havupuut. Lounais-Suomessa viihtyvät jalot lehtipuut tammi, jalava, saarni, lehmus ja vaahtera rikastuttavat aluetta kotimaisten taigalajien rinnalla.

Tammi on sukunsa ainoa edustaja Suomessa. Sen lehdet puhkeavat usein vasta kesäkuussa. Silloin tammi myös kukkii. Vasta 60-vuotiaana puu alkaa tehdä pähkinähedelmiä eli tammenterhoja.

Suurimmat puut ovat Sepäntien poppelit, joiden rungonympärys on pari sylvä. Niiden läheisyydessä, Sepäntien pohjoisrinteessä kohoaa pieni lehtikuusimet-sikkö.

Kotimaisten havupuulajien lisäksi Ruukinpuistoon ovat kotiutuneet istutettuina vierasperäiset kuuset. Niitä on mm. kellotorninmäellä ja Parkin männikössä.

4.

Monipuolinen lintuvesi

©Tuomo Hurme

Pyhäjärvi on monipuolinen lintuvesi, sillä järvellä tavataan sekä karun että rehevän vesistötyypin lajeja. Rehevöitynyt Kauttuanlahti kuuluu järven pohjoispään muiden rehevärantaisten lahtien rinnalla valtakunnalliseen lintuvesien suojeleohjelmaan.

©Jyrki Salmi

(Silkkiuikku)

Kauttuanlahdella pesiviä tyypillisiä lintuvesien lajeja ovat silkkiuikku, härkälintu ja nokikana. Lahdelta löytyy luonnonystävän kiikariin myös tukka- ja punasotkia, iso- ja tukkakoskeloita ja telkkiä. Muuttoaikoina lahdella lepäilevät mm. allit, uivelot, pilkkasiivet ja mustalinnut.

Linnuston uusia tulokkaita ovat Pyhäjärvelle asettuneet kyhmyjoutsenet, kanadanhanhet ja harmaahaikarat.

5.

Ainutlaatuinen Pyhäjärvi

Eurajoen uomaan vetensä johdattaleva Pyhäjärvi on Lounais-Suomen suurin järvi. Se on Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntajärvi. Järvi on monessa suhteessa ainutlaatuinen luonnonalue, jota seudun asukkaat ovat pyrkineet vaalimaan ja suojelemaan.

Pyhäjärven ainutkertaisuus korostuu sen mahtavassa kalatuotannossa. Pyhäjärvestä vuosittain nouseva kalasaalis on suotuisten olosuhteiden ja tehokkaan kalastuksen ansiosta monikertainen verrattuna useiden muiden järviemme tuottoon. Myös järven runsaat täplärapusaalit ovat valtakunnallisesti tunnettuja. Pyhäjärvi on Suomen tutkituimpia järviä. Tutkimus on myös kansainvälistynyt. Järven luonnonolojen poikkeuksellisuus on herättänyt kiinnostusta vuosikymmenien ajan.

Pyhäjärven uhkana on sen sietokyvyn ylittävä ravinnekuormitus. Vielä 1970-luvulla Pyhäjärven veden laatu luokiteltiin erinomaiseksi, mutta 1990-luvulta alkaen järven rehevöityminen on ollut silmin havaittavaa. Rehevöitymiseen viittaavia ilmiöitä ovat paitsi paljon huolta aiheuttaneet toistuvat sinileväkukinnat myös muutokset vesikasvi- ja kalalajistossa. Rehevöitymistä aiheuttavat ravinteet ovat peräisin hajakuormituksesta järven valuma-alueelta. Pyhäjärvisuodella on viime vuosina toteutettu lukuisia vesiensuojelutoimenpiteitä rehevöitymiskehityksen pysäyttämiseksi ja veden laadun palauttamiseksi entiselle erinomaiselle tasolle. Suojelutoimet jatkuvat, mutta vuosikymmenten kuluessa tapahtunut kuormitus aiheuttaa sen, että muutokset parempaan ovat hitaita.

6.

Pötkelöt kololintujen elinehto

(Kantokääpä)

Rantametsien säilyminen mahdollisimman luonnontilaisina on monen harvinaisen lajin elinehto. Puiden kyljillä kasvavat käävät kertovat luonnon tarkoituksenmukaisuudesta. Lahottajasieninä käävät pehmentävät puuaineksen. Lahoavista puista löytävät elämälleen tarkoituksen lukemattomat hyönteislajit, jotka taas ovat lintujen ravintoa. Lahoavat puut ovat lukemattomien hyönteislajien avainbiotooppeja/elinympäristöjä ja hyönteiset taas monien lintujen ravintoa. Lahovikaiset puut ovat tikoille ja muille kolopesijöille välttämättömiä pesäpaikkoja ja ruokailukohteita.

(Kirjosieppo)

Kauttuan rantametsissä elää vanhojen lahoavien lehtipuiden turvin koko maatakin ajatellen harvinaisen vahva pikkutikkakanta. Sen vanhoja pesäkoloja käyttävät asuntonaan tiaiset, kirjosieppo ja käenpiika.

Vanhat luonnonmetsät ovat myös puukiipijän valtakuntaa. Se tekee pesänsä vaikka vanhan puun kuoren halkeamaan ja etsii ravinnokseen rosopintaisilta rungoilta hämähäkkejä ja hyönteisiä. Puukiipijä liikkuu näissä metsissä tiasparvien mukana myös talvisin.

Ainutlaatuinen kolopesijöiden asuttama lähes luonnontilaisena säilynyt rantalehtojen vyöhyke jatkuu Kauttuanlahden länsirantaa pitkin Pähkinistön ja Harolan kautta aina Peiniemelle asti. Tämän alueen valtio hankki 1990-luvulla luonnonsuojelutarkoituksiin. Se tunnetaan nykyisin Harolan lehtojen suojelualueena.

7.

Vieras Norjan tuntureilta

Eurajokivarteen saapuu talveksi mielenkiintoinen lintuvieras. Läpi talven sulana virtaava joki on pohjoisessa pesivän koskikaran "talvilomakohde".

Eteläisen Suomen sulavesillä talvehtivat koskikarat ovat lähtöisin Pohjois-Norjan tunturipu-roilta. Eurajoen yläjuoksulla Tammen sillan ja järven välissä elelee joka talvi vähintään pari kolme koskikaraa. Linnut saapuvat Kauttualle loka-marraskuussa ja palaavat pohjoisille ko-tipuroilleen viimeistään huhtikuun alkupuolella. Joskus laji jää pesimään talvehtimis-alueilleen. Pesinnän yrityksiä on havaittu Kauttuallakin.

©Tuomo Hurme

Koskikaran päätä ei palele, sillä kovimmillakin pakkasilla se sukeltaa joen pohjasta nilviäisiä, kalan poikasia, vesihyönteisten toukkia ja muita selkärangattomia.

Silloin tällöin jokivarressa pistäytyy myös harvinainen kuningaskalastaja. Tämä pitkänok-kainen kalaa syövä säihkylintu on helppo tuntea selkäpuolelta välkkyvän turkoosinväris-estä, vatsapuolelta ruosteenruskeasta höyhenpuvusta.

8.

Sademetsän tunnelmaa

Joenrannan reheväkasvuisessa lehtometsässä kulkiessa voi joskus tavoittaa samankaltaisen tunnelman kuin tropiikin sademetsissä. Tiheän lehvästön läpi pääsee kesällä niukasti valoa, mikä luo sadunomaisen hämärän.

(Sinitiainen)

Pesimäaikana rantametsissä soi taukoamaton lintujen konsertti. Päälimmäisinä ovat äänessä lehtokerttu, mustapääkerttu, sirittäjä, kultarinta, punavarpunen, kirjosiippo ja maakuntalintumme sinitiainen.

Läheisillä Pähkinistön ja Harolanlahden rantakosteikoilla sudenkorentoja saalistava nuolihaukka pesii myös täällä. Harvoin sitä näkee, mutta joskus voi kuulla emojen kimeästi kiikittäen varoittavan vanhassa variksenpesässä ruokaa odottavia poikasiaan.

9.

Joen eläimistö

Eurajoen vesieläimistöön kuuluvat mm. täplärapu ja järvisimpukka, kaloista esim. ahven, hauki ja särki. Kalasto on monipuolinen verrattuna moniin muihin Lounais-Suomen jokiin.

Lounaisesta Suomesta aikanaan kadonnut uhanalainen saukko palasi joen eläimistöön 1900-luvun loppuvuosina. Nykyisin se on ilahduttavasti runsastunut jokivarressa.

Jokivarren reheväkasvuiset rantametsät ovat lintuparatiiseja. Satakieli, viita- ja luhtakerttunen ja ruisräökkä ovat rantametsien ja -pensaikkojen yölaulajia. Suomessa erittäin uhanalaista peltosirkkua tavataan jokivarren peltoaukeiden reunoilla poikkeuksellisen paljon. Lähimmät pesimäreviirit ovat Euraniityllä.

(Telkkä poikueineen)

Joki on Satakunnan tärkeimpiä vesilintujen talvehtimisalueita. Yleisimpiä talvehtijoita ovat sinisorsa ja telkkä. Vuosittain joella talvehtii myös harvinainen pikku-uikku.

10.

Joki ja teollisuus

Eurajoen alkunielu ja ensimmäiset kosket sijoituivat Ruukinpuiston alueelle. Lopulta joki laskee Selkämereen. Joen koskista on saanut voimaa 300 vuotta sitten alkanut teollisuus. Ensin rautaruukki, ja sitten myöhemmin paperiteollisuus. Paperiteollisuuden prosessin ja energiatuotannon tarpeisiin vettä ohjaa joen rinnalle rakennettu puinen kanava. Tien toisella puolella sijaitsee pakkaustehtaan vedenottopiste

©Tuomo Hurme

Teollisuuden kehittymisen aiheuttamaan kuormitukseen on vastattu vesiensuojelulla. 1960-luvun lopulta lähtien jätevesiä on puhdistettu, ja 90-luvulla valvontaa ja seurantaa tehostettiin. Joen kalastoa on myös elvytetty sekä täydennetty istutuksin.

Myös jokivarren asukkaat ovat heränneet vaalimaan ja suojelemaan jokea. Vaikka joen kuormitus jatkuu edelleen, joen kuormittajat ovat tehneet mittavia investointeja jokiveden laadun parantamiseksi 2000-luvulta lähtien.